

Datum:
2026-06-04Diarienummer:
OSN-2026-00447Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse

Omsorgsnämnden

Handläggare:
Lena Thalén

Riktlinje för behovsbedömning enligt LSS

Förslag till beslut

Omsorgsnämnden beslutar

1. **att** anta riktlinjer för behovsprövning enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), i enlighet med ärendets bilaga 1,
2. **att** riktlinjerna ska träda i kraft vid tidpunkten för nämndens beslut,
3. **att** ge förvaltningen i uppdrag att fortsätta utvecklingsarbetet och kompetensutvecklingsinsatser avseende utredning av personlig assistans, samt
4. **att** resultatet av riktlinjens tillämpning ska följas upp och återrapporteras till nämnden i september och december 2026.

Ärendet

Omsorgsnämnden har tagit fram riktlinjer för behovsbedömning enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Riktlinjerna syftar till att tydliggöra nämndens tillämpning av lagstiftningen samt att säkerställa den enskildes rätt till insatser enligt LSS och möjlighet att leva ett liv som andra.

I samband med att riktlinjerna tas i bruk planeras fortsatt utvecklingsarbete kopplat till handläggning av personlig assistans. Arbetet omfattar bland annat att genomföra individuell systematisk uppföljning (ISU) och syftar till att stärka brukarperspektiv samt ytterligare utveckla kvalitet i utredningar och beslut.

Beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen myndighet i nära dialog med Funktionsrätt. Arbetet med att ta fram riktlinjerna har även skett i samverkan med juridiska enheten.

Ärendet har återrapporterats vid flera tillfällen till nämndens presidium och till omsorgsnämnden samt behandlats i LSS-rådet. Funktionsrätt har även beretts

möjlighet att lämna synpunkter genom remiss vid flera tillfällen. Inkomna synpunkter har beaktats i arbetet.

Föredragning

Omsorgsnämnden beslutade i december 2025 att riktlinjer för behovsbedömning enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) skulle tas fram. Bakgrunden till beslutet var en ambition att stärka den enskildes rätt till stöd, tydliggöra nämndens myndighetsutövning och säkerställa att tillämpningen av lagstiftningen främjar och inte begränsar enskildas möjligheter att beviljas insatser enligt LSS.

Riktlinjen tar sin utgångspunkt i att LSS är en rättighetslag. Personer som omfattas av lagens personkrets har rätt att leva som andra, vilket innebär att uppnå jämlika levnadsvillkor och delaktighet i samhällslivet, exempelvis inom områden såsom familjeliv, utbildning, arbete och fritid. Lagen ger rätt till individuellt anpassat stöd i form av lagen angivna insatser för den som tillhör personkretsen, om den enskilde behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte faktiskt tillgodoses på annat sätt. Ett genomgående syfte med riktlinjen är att tydliggöra, stärka och säkerställa denna rättighet i den praktiska myndighetsutövningen. Riktlinjen är vägledande och får aldrig tillämpas på ett sätt som ersätter individuell behovsprövning eller inskränker rättigheter enligt lag. Varje ärende ska prövas individuellt och förutsättningslöst utifrån den enskildes behov, livssituation och lagens ändamål.

I arbetet med att ta fram riktlinjen har omvärldsbevakning genomförts och riktlinjer för behovsbedömning enligt LSS i andra kommuner har studerats. I arbetet har även relevanta nationella underlag beaktats, däribland Riksrevisionens granskningar samt aktuell nationell uppmärksamhet inom området personlig assistans.

Jämförelserna visar att många kommuners riktlinjer i hög grad fokuserar på interna processer och tillämpning av rättspraxis. Mot denna bakgrund har omsorgsnämnden gjort ett medvetet vägval att utforma riktlinjen med ett tydligare och mer konsekvent brukarperspektiv. Det innebär att utgångspunkten i större utsträckning tas i den enskildes situation, behov och beskrivning av sin vardag. Riktlinjen innebär därmed att den enskildes egen beskrivning av sina behov ges ett tydligare genomslag i utredningen, utan att lagstiftningen åsidosätts, men med tydlig betoning på individuell behovsprövning.

Riktlinjen tydliggör även att insatser enligt LSS inte ska tidsbegränsas rutinmässigt. En eventuell tidsbegränsning ska alltid grundas i en individuell bedömning, där hänsyn tas till behovets karaktär, varaktighet och den enskildes behov av kontinuitet och trygghet.

Handläggningen ska präglas av ett personcentrerat arbetssätt där den enskildes behov, inflytande och delaktighet står i centrum. Utredningen ska utgå från den enskildes egen beskrivning av sin vardag och sina behov och genomföras med tydlig, anpassad och respektfull kommunikation. Riktlinjen tydliggör nämndens utredningsansvar och klargör att handläggaren har ett aktivt ansvar att stödja den enskilde i att inhämta relevanta underlag och intyg, snarare än att enbart ställa krav på att sådant underlag ska lämnas in. Detta stärker rättssäkerheten och bidrar till att den enskilde ges faktiska förutsättningar att få sin ansökan prövad på ett korrekt och fullständigt sätt.

Riktlinjen innehåller ett särskilt avsnitt om handläggning av ärenden som rör personlig assistans. Där tydliggörs att det inte finns någon undre gräns för när de grundläggande behoven, i sin omfattning, ger rätt till personlig assistans. Bedömningen ska baseras på

både kvantitativa och kvalitativa aspekter av den enskildes behov, med särskild hänsyn till integritet, komplexitet och hur behoven tar sig uttryck i vardagen. Vidare klargör riktlinjen att tidsberäkningar aldrig ska baseras på schabloner eller generella antaganden, utan alltid ska göras individuellt utifrån den enskildes faktiska behov och livssituation.

Genom denna perspektivförändring stärks förutsättningarna för individuella och förutsättningslösa bedömningar, ökad delaktighet och bättre förståelse för den enskildes livssituation. Samtidigt kan riktlinjens inriktning innebära att fler personer bedöms ha rätt till insatser enligt LSS. Detta kan i förlängningen vara kostnadsdrivande för nämnden.

Parallellt med införandet av riktlinjen planeras ett fortsatt utvecklingsarbete kopplat till handläggning av personlig assistans. Arbetet omfattar bland annat individuell systematisk uppföljning (ISU) samt kompetenshöjande insatser inom funktionshinderkunskap och samtalsmetodik, i syfte att ytterligare stärka kvalitet och likvärdighet i utredningar och beslut.

För att säkerställa en enhetlig och rättssäker tillämpning av riktlinjen ska samtliga handläggare, både befintliga och nyanställda, ges utbildning i riktlinjens innehåll och tillämpning. Därutöver ska interna stöd- och styrdokument tas fram.

Implementeringen av riktlinjen samt resultatet ska följas upp och återkopplas till nämnden.

Ekonomiska konsekvenser

Riktlinjen medför i sig inga omedelbara eller förutsebara ekonomiska konsekvenser. Det är i nuläget inte möjligt att bedöma om riktlinjen kommer att leda till några ekonomiska effekter.

Samtidigt kan riktlinjens inriktning innebära att fler personer framöver bedöms ha rätt till insatser enligt LSS, vilket i så fall kan medföra ökade kostnader för nämnden. Omfattningen av sådana eventuella förändringar går dock inte att uppskatta i förväg, vare sig avseende antal individer, insatsernas omfattning eller behovet av handlägningsresurser.

Eventuella ekonomiska konsekvenser kommer därför att följas upp inom ramen för nämndens ordinarie uppföljning och budgetarbete, i takt med att riktlinjen tillämpas och dess effekter kan bedömas.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 4 juni 2026
- Bilaga 1, Riktlinje för behovsbedömning

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

Riktlinje för behovsbedömning enligt LSS

Normerande styrdokument

Berörd verksamhet: vård- och omsorgsförvaltningen

Beslutsfattare: omsorgsnämnden

Beslutsdatum: ÅÅÅÅ-MM-DD

Diarienummer: OSN-2026-00447

Dokumentansvarig: avdelningschef, vård- och omsorgsförvaltningen

Policy

Riktlinje

Rutin

Vägledning

Innehåll

Inledning	3
Syfte.....	3
Omfattning	3
Grundprinciper.....	3
Riktlinjer för handläggning	4
Personkrets.....	4
Kommunikation under handläggningen	4
Utredningsansvar	4
Kommunikation av utredning.....	4
Andra insatser	5
Utredning.....	5
Anhörigperspektiv	5
Barnperspektiv	5
Bedömning av den enskildes behov.....	5
Beslut	5
Beslutets längd	6
Samordning och kontinuitet	6
Individuell plan	6
Samordnad individuell plan (SIP)	6
Uppföljning	6
Särskilt om ärenden som rör personlig assistans	7
Grundläggande behov.....	7
Andra personliga behov	7
Tidsberäkning	7

Inledning

“Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) införs för att garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder stöd som kan undanröja svårigheter i den dagliga livsföringen. Verksamhet enligt denna lag ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet.”¹

Riktlinjen beskriver hur nämnden ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning bemöts på ett likvärdigt sätt med andra samhällsmedborgare samt främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av LSS. Riktlinjen ska också fungera som stöd till de som arbetar med myndighetsutövning inom LSS.

Riktlinjen får aldrig tillämpas så att den ersätter individuell behovsprövning eller inskränker rättigheter enligt lag.

Riktlinjen har tagits fram i samverkan med Funktionsrätt Uppsala.

Syfte

Syftet med riktlinjen är att säkerställa att enskildas behov, inflytande och delaktighet står i centrum vid utredningar enligt LSS. Riktlinjen ska säkerställa att omsorgsnämnden stärker, och inte begränsar, möjligheten för enskilda att få LSS-insatser. Riktlinjen ska vidare bidra till en process som upplevs som tydlig, trygg och respektfull, där den sökande känner sig lyssnad på och förstådd.

Omfattning

Riktlinjerna ska användas av alla som arbetar med myndighetsutövning inom nämndens ansvarsområde. Riktlinjerna ska tillämpas för ansökningar, utredningar och uppföljning enligt LSS. Den värdegrund som uttrycks i riktlinjen ska prägla all handläggning och verksamhet inom nämnden.

Grundprinciper

LSS är en rättighetslag som garanterar personer som tillhör de i lagen angivna personkretsarna rätt till individuellt anpassat stöd i form av i lagen angivna insatser, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte faktiskt tillgodoses på annat sätt som säkerställer möjligheten att leva som andra. LSS är ett komplement till andra lagar och innebär inte någon inskränkning i de rättigheter som andra lagar ger.

Målet med lagen är att den enskilde får möjlighet att leva som andra. Med detta avses, enligt lagens förarbeten, möjligheten att skapa sig ett värdigt liv, så likt andra människors som möjligt och i gemenskap med andra människor. Insatserna ska vara utformade så att de ger den enskilde möjlighet att leva ett självständigt liv och att delta aktivt i samhällslivet.

Att leva som andra innebär således att den enskilde ska kunna uppnå jämlika levnadsvillkor med full delaktighet, självbestämmande, trygghet och möjlighet att delta i samhället på samma villkor som personer utan funktionsnedsättning. Det är en

¹ Proposition 1992/93:159

grundläggande rättighet för personer med funktionsnedsättning att ha samma möjlighet att få bestämma över sina liv och att få sina önskemål respekterade. Handläggning, likväl som insatser, enligt LSS ska därför utformas så att de säkerställer den enskildes självbestämmande, inflytande och möjligheter att vara aktiv i samhällslivet. Bedömningar och beslut ska därför inte begränsas till en schabloniserad miniminivå av stöd, utan utgå från en individuell bedömning av den enskildes behov.

Riktlinjer för handläggning

Handläggningen ska utgå från ett personcentrerat förhållningssätt. Den enskildes delaktighet i utredningen är central för att den enskilde ska få sin situation prövad utifrån lagens ändamål.

Vid ansökan om insats ska den enskilde kontaktas inom två arbetsdagar för att få bekräftat att ansökan är mottagen. Kontakten kan ske via telefon, e-post eller brev. Om det är möjligt ska handläggaren ge den enskilde en uppskattad tid för handläggningen i sin helhet.

Personkrets

Enskilda som tillhör lagens personkrets har rätt till insatser för sina behov. Insatserna ska vara av god kvalitet och tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor.

För att handläggaren ska kunna utreda den enskildes personkretstillhörighet kan underlag och/eller intyg användas, som beskriver den enskildes funktionsnedsättning och konsekvenserna av denna. Handläggaren ska ge den enskilde stöd och vägledning i att inhämta rätt underlag för att kunna göra bedömningen.

Kommunikation under handläggningen

Handläggaren ska i ett tidigt skede ge den enskilde tydlig och anpassad information om rättigheter och möjligheter enligt LSS. Informationen ska särskilt omfatta hur ansökan görs, hur handlägningsprocessen går till och vad den enskilde kan förvänta sig under utredningen och hur den enskilde kan medverka i utredningen.

Utredningsansvar

Handläggaren ansvarar för att ärenden blir utredda i den omfattning som krävs, vilket innebär att handläggaren behöver vidta de åtgärder som krävs för att få rätt underlag. Detta sker alltid med den enskildes samtycke.

Handläggaren ska stödja den enskilde i att inhämta eventuella underlag och intyg och tydligt förklara vad underlaget ska innehålla. Det kan exempelvis ske genom att handläggaren ger den enskilde ett skriftligt underlag att delge hälso- och sjukvården, eller annan relevant intygsgivare, eller att handläggaren, efter samtycke från den enskilde, själv tar den kontakten.

Kommunikation av utredning

När en utredning delges den enskilde vid kommunikation ska handläggaren vara tydlig gentemot den enskilde om utredningen pekar mot ett avslag och den huvudsakliga anledningen till den bedömningen. Informationen ska vara anpassad så att den

enskilde kan förstå och tillgodogöra sig innehållet, och kan ges både muntligt och skriftligt, beroende på den enskildes önskemål vilket handläggaren har att inhämta.

Om handläggaren saknar någon information eller något underlag för att kunna fatta ett beslut, är det handläggarens ansvar att hjälpa den enskilde att inkomma med det som efterfrågas. Om det inte bedöms olämpligt och om samtycke finns kan handläggaren själv inhämta det underlag som saknas för att kunna göra en bedömning.

Andra insatser

LSS lagstiftningen kompletterar, utan att ersätta, rätten till insatser enligt SoL och andra lagstiftningar. Alla som omfattas av LSS personkrets och är i behov av stöd, ska i första hand erbjudas insatser enligt LSS. Den enskilde kan dock själv välja att endast ansöka om insatser enligt SoL. Ibland kan den enskildes behov innefatta stöd enligt både LSS och SoL eller annan lagstiftning.

Utredning

Handläggarens uppgift är att utreda vilket stöd som kan tillgodose den enskildes behov. Den enskildes beskrivning av sina behov, sin vardag och önskat stöd för att kunna leva som andra är utgångspunkten i utredningen. För att förstå den enskildes beskrivning är information från exempelvis anhöriga eller intyg viktiga komplement.

Anhörigperspektiv

Anhörigperspektiv inom LSS innebär att aktivt beakta de närståendes kunskap, erfarenheter och engagemang. Anhöriga spelar ofta en central roll i den enskildes vardag och kan bidra med viktig information om den enskildes behov. Samtidigt ska den enskildes självbestämmande och integritet alltid stå i fokus, vilket innebär att den enskilde, i mån av förmåga, måste samtycka till att anhöriga medverkar vid utredning och planering av insatser.

Barnperspektiv

När ärenden rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas och barnet ges information anpassad efter ålder och mognad.

Bedömning av den enskildes behov

En enskild som tillhör lagens personkrets ska få sina behov prövade utifrån lagens intentioner och ändamål. Det innebär att bedömningen ska utgå från frågan om vilket stöd som behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor och faktiska möjligheter att leva som andra. Handläggaren ska i sin bedömning utgå från den enskildes unika situation så som den beskrivits av den enskilde.

Varje enskilt ärende ska prövas förutsättningslöst, med utgångspunkt i lagens ändamål.

Beslut

Alla beslut ska motiveras och handläggaren ska beskriva hur beslutet förhåller sig till den enskildes behov och till målet att kunna leva som andra. Det ska vara tydligt för den enskilde vilken information som handläggaren har använt för att fatta beslutet.

Motiveringen ska vara saklig, respektfull och anpassad efter den enskildes förutsättningar att ta till sig informationen.

Beslutets längd

Insatser som beviljas enligt LSS ska vara varaktiga. De ska därför inte tidsbegränsas rutinmässigt. Om tidsbegränsad insats är aktuell ska beslutet bestämmas efter en individuell bedömning där handläggaren särskilt ska ta hänsyn till den enskildes behov av kontinuitet och behovets varaktighet.

I de fall som den enskildes behov kan förutses variera över tid, kan det ibland vara lämpligt att tidsbegränsa beslutet. Om så görs ska handläggaren tydligt motivera i beslutet varför en tidsbegränsning har gjorts. Det är handläggarens ansvar att i god tid följa upp beslut som är tidsbegränsade.

Samordning och kontinuitet

Handläggningen ska präglas av kontinuitet i den mån det är möjligt. Den enskilde ska ha rätt till en personlig handläggare som denne kan vända sig till. Handläggningen ska ta hänsyn till den enskildes hela livssituation och samordnas med andra insatser vid behov, för att skapa kontinuitet och trygghet.

Individuell plan

Den som har beviljats insatser enligt LSS har rätt till en individuell plan. Det är handläggarens ansvar att informera den enskilde om möjligheten till en individuell plan. Handläggaren ska även, om den enskilde önskar, upprätta planen i samråd med den enskilde. Detta ska ske så snart som möjligt. Planen ska syfta till att samordna stödet både från kommunen och från andra myndigheter och ge den enskilde ökat inflytande över sin situation. Samtliga aktörer ska verka för att insatserna samordnas på ett för den enskilde så fördelaktigt sätt som möjligt.

Samordnad individuell plan (SIP)

Enskilda som har stöd av både kommun och region (hälso- och sjukvård samt psykiatri) kan behöva en samordnad individuell plan (SIP). En samordnad individuell plan syftar till att klargöra ansvaret hos de båda aktörerna och se till att den enskilde får det stöd som hen behöver. Om den enskilde har behov av en SIP ska handläggaren ta initiativ till att en sådan plan upprättas så snart som möjligt. Det gäller även om den enskilde, en anhörig eller annan person uppmärksammar behovet av en SIP.

Uppföljning

Alla insatser ska följas upp på individuell nivå samt systematiskt.

Den individuella uppföljningen ska ske tillsammans med den enskilde och syfta till att säkerställa att insatserna tillgodoser den enskildes bedömda behov av stöd och hjälp, respekterar den enskildes inflytande och håller god kvalitet. Beslut ska följas upp löpande och i de fall som uppföljningen visar på ett förändrat behov av insatsen ska handläggaren ge information till den enskilde så snart som möjligt.

Den systematiska uppföljningen ska ske på aggregerad nivå och syftar till att verksamheten ska kunna samla och analysera data från enskilda brukare på gruppnivå för att utveckla insatsernas kvalitet, effektivitet och innehåll. Genom att se mönster och tendenser kan nämndens arbete förbättras och anpassas efter brukarnas behov.

Den systematiska uppföljningen ska återrapporteras till nämnd.

Särskilt om ärenden som rör personlig assistans

Personlig assistans, eller skäligen kostnader för biträde av personlig assistent, är en insats som syftar till att ge ett personligt utformat stöd till enskilda som på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar behöver hjälp med ett eller flera grundläggande behov.

Handläggningen ska utgå från vad som tidigare beskrivits i denna riktlinje med nedan förtydliganden.

Grundläggande behov

Vid utredningar om personlig assistans ska handläggaren ta hänsyn till att de grundläggande behoven av sin natur ofta är integritetskänsliga. Både i dialog med den enskilde och i utredningen behöver behoven beskrivas, men det ska alltid göras med respekt för den enskildes integritet och endast i den omfattning som krävs för att kunna fatta ett välgrundat beslut.

Handläggaren ska i sin utredning ta ställning till omfattningen av den enskildes grundläggande behov. Det finns ingen undre gräns för när de grundläggande behoven i sin omfattning, ger rätt till personlig assistans. Handläggaren behöver ta hänsyn till både kvantitativa och kvalitativa aspekter av den enskildes behov.

I de fall den enskildes grundläggande behov är av en mindre tidsmässig omfattning kan de kvalitativa aspekterna bekräfta den enskildes behov av insatsen. Kvalitativa aspekter kan exempelvis vara om behovet är av särskilt privat och integritetskänslig karaktär, om det förutsätter specifik kompetens eller om den enskildes behov är komplext eller uppkommer ofta under dygnet.

Andra personliga behov

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har också rätt till personlig assistans för andra personliga behov. Andra personliga behov kan vara att delta i samhällsliv och gemenskap, genomföra fritidsaktiviteter, hushållssysslor och annat. Utredningen ska utgå från vad den enskilde själv anser sig behöva för att kunna leva ett självständigt och oberoende liv och delta aktivt i samhällslivet.

Tidsberäkning

Beslut om personlig assistans eller ekonomiskt stöd för skäligen kostnader för personlig assistans fattas i antal timmar. Den enskildes faktiska behov och livssituation ligger till grund för den uträkning som görs, både gällande hur lång tid något tar och hur ofta det sker.

Handläggarens uppgift är att göra en bedömning kring den uppgivna tidsåtgången i relation till målet att kunna leva som andra och den enskildes funktionsnedsättning. Att handläggaren gör en tydlig beräkning på varje enskilt behov utifrån den individuella situationen, försäkrar att den enskilde får ett korrekt beslut. Beräkningen av tidsåtgång får aldrig baseras på schabloner eller generella antaganden.

Beräkningen ska vara tillgänglig för den enskilde och syftar till att säkerställa att den enskilde får rätt stöd och har rätt uppgifter vid uppföljning och redovisning av utförd assistans.